

JAK ÚSPĚŠNĚ OBHÁJIT ROČNÍKOVOU PRÁCI

Roman Švaříček

Ačkoliv byste si mohli myslet, že sepsáním a odevzdáním ročníkové práce máte klid, není tomu tak. Klidu si oprávněně užijeme až po úspěšném obhájení práce. Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře s průběhem obhajoby a se základními tipy, jak zdárně obhájit plody své práce. Kapitola je členěna na dvě části: první popisuje průběh obhajoby, druhá se věnuje nejčastějším chybám v textech ročníkových prací. Kvalitní ročníková práce a úspěšná obhajoba spolu velmi úzce souvisí, a proto nejprve ukazujeme, jak vlastně obhajoba probíhá, jaký je sled kroků při obhajobě a na co se můžete dopředu připravit. Po seznámení s průběhem obhajob se věnujeme tomu, jak se už při samotném procesu psaní ročníkové (příp. diplomové) práce vyvarovat nejčastějším chybám. Formulujeme proto osm základních pravidel, které považujeme za stěžejní pro sepsání dobré ročníkové práce, která je výchozí podmínkou zdařilé obhajoby.

PRŮBĚH OBHAJOBY

Obhajoba ročníkové práce má podobné schéma jako obhajoba bakalářské a magisterské diplomové práce, a to z toho důvodu, aby byli studenti důkladně obeznámeni s průběhem obhajoby bakalářské práce a připraveni na samotnou obhajobu. Obhajoba je pojímána jako veřejná diskuse nad určitým problémem. První veřejné obhajoby můžeme nalézt ve středověké scholastické filozofii a některé její principy se v symbolické rovině zachovaly dodnes. Prvním rysem je to, že věda se utváří na akademické půdě, která je otevřená a zároveň kritická. Obhajoby jsou z tohoto důvodu otevřeným fórem, které je někdy velmi kritické, ale zpravidla se nese v přátelsko-kritickém duchu.

Druhým rysem je formální charakter obhajoby, která má přesně dané schéma. Prvním krokem je představení práce autorem, druhým krokem je přečtení posudku oponenta, třetím krokem je vyjádření vedoucího práce, čtvrtý krokem je vlastní obhajoba autora práce a pátým krokem se účast na obhajobě otevírá pro všechny přítomné, jak vyučující, tak studenty.¹ Postupně jednotlivé kroky podrobněji vysvětlíme.

1 U obhajoby bakalářské práce se po představení práce autorem čte posudek vedoucího práce, poté oponentský posudek a následuje veřejná obhajoba.

(1) Představení práce jejím autorem je pro úspěch obhajoby stejně důležité, jako napsat kvalitní ročníkovou práci. Cílem je jak seznámit posluchače s názvem a tématem práce, tak vyvolat dobrý první dojem. V této chvíli není prostor na omlouvání se za špatné grafické úpravy textu, k tomu se případně může autor vyjádřit v diskusi nakonec. Následující reálnou ukázkou z obhajoby proto považujeme za špatný úvod: „*No ono se mi to moc nepovedlo, jak napsal už oponent, ale já jsem se hrozně snažil, jo.*“

Dobré je naopak seznámit přítomné s tématem práce a výchozím problémem práce. Vymezení základní otázky, kterou jste si jako autoři vytkli, nejenom naznačí posluchačům, že práce má vědecký ráz hledání odpovědi na určité otázky, ale strukturuje další výklad. Není nutné uvádět, jak se na nějakou otázku dívají autority oboru, ale vhodné je ilustrativně doložit autorský vklad do zkoumání daného jevu. Smyslem ročníkové práce není to, aby student získal povědomí o nějakém jevu a to ukázal na obhajobě, ale to, že umí pochopit daný jev a přispět do odborné diskuse o něm vedené.

Po představení tématu, výchozího problému a základních otázek, které jste si v textu kladli, je nezbytné popsat způsob, jakým jste postupovali. Srovnávali jste odlišené přístupy k jednomu problému u různých autorů? V různých dokumentech? V různých oblastech, jako je politika, věda či veřejnost? Jedná se o studii současného stavu nebo jste studovali historii nějakého problému? Pokusili jste se o novou interpretaci starší teorie? Nebo se jednalo o obsahovou analýzu? Podobné otázky byste měli mít na mysli při vytváření struktury ústního představení práce.² Doporučujeme si text přípravy připravit písemně předem, naučit se jej nazpaměť a vyzkoušet si nanečisto text přednést. Jednak je nutné připravit si prezentaci na omezený čas (zhruba pět až sedm minut), jednak při přednesu v soukromí mnohdy zjistíme, zda-li je logická stavba výkladu v pořádku. Navrhujeme vzít si písemnou přípravu a další podklady (text práce) s sebou na obhajobu, neboť je přípustné do materiálů nahlížet.

Samotná struktura prezentace by měla vycházet z odpovědi na výchozí problém. Ideálně by textem ročníkové práce měla procházet jakási tenká červená linka, která by spojovala jednotlivé kapitoly a sloužila by v textu jako příběh vedoucí výklad. Není proto nutné říkat: „*V první kapitole popisuji... ve druhé kapitole se zabývám... a ve třetí...*“. Raději doporučujeme postupně odhalovat badatelskou cestu, kterou se autor vydal, aby všichni posluchači mohli sledovat jeho jednotlivé kroky se zdůrazněním úspěchů, kterých při této pouti dosáhl. Například takto: „*Pro pochopení existence víceletých gymnázií jsem musel nejprve provést historický exkurz, abych zjistil, jaké důvody stály na začátku tohoto strukturního prvku. Z toho jsem vyvodil tyto tři hlavní motivy vzniku...*

² Obhajoba ročníkové i diplomové práce je ústní a bez využití powerpointu a projektoru.

Poté jsem prošel veškerou současnou produkcí o víceletých gymnáziích, abych porozuměl funkcím a dopadům víceletých gymnázií. Nejprve ukazují dopad víceletých gymnázií ve světle mezinárodních výzkumů a poté názory jednotlivých aktérů (žáků, učitelů, ředitelů, politiků a rodičů).“

V neposlední řadě je při představování práce nevyhnutelné věnovat pozornost vlastnímu způsobu vyjadřování. Každý posluchač preferuje učesané, zámlkami a přeréknutí nepřerušované vyprávění, které neobsahuje parazitní slova (např. jako či prostě). Pokud víte, že máte se způsobem prezentováním potíže, o to pečlivěji se připravte. Nebojte se využívat rozvinutého jazykového kódu, který proložíte snesitelným množstvím odborných termínů.

Prezentace ročníkové práce by měla vyvolávat dojem, že jste budoucími vědci, a že se v dané problematice dokonale orientujete. Z tohoto důvodu byste již při psaní práce měli myslet na to, že není nutné znát veškerou českou pedagogickou produkci, ale především ty odborné texty (nikoliv učebnicové), které se zabývají stejným tématem. Ideálním výchozím bodem při zkoumání zdrojové základny by měl být Analytický katalog Národní knihovny, který obsahuje databázi všech českých odborných textů.³ Odborné články z českých pedagogických časopisů poskytnou lepší vhled do dané problematiky, než učebnicové texty, protože časopisecké texty jsou velmi často empiricky zaměřené a nabídnou tak začínajícímu badateli konkrétní představu o daném jevu. Dobrá práce se zdroji při psaní práce se následně při obhajobě zúročí několikanásobně.

Součástí vědecké práce je také ovládnutí schopnosti kritického odstupu od zkoumaného problému. Vaším úkolem není vždy obhajovat daná témata, ať už se budete zabývat domácím vzděláváním či školním vzděláváním. Důležité je být schopen kritického nadhledu, který je především vidět na schopnosti autora práce popsat jak přínosy, tak nevýhody daného konceptu. Posluchači tak rádi uslyší, že jste nejenom sesbírali velké množství zdrojů, ale že jste o dané látce přemýšleli a Vaše uvažování Vás dovedlo k novému uchopení daného jevu (viz níže).

Zakončení představení práce by mělo patřit závěru Vašeho textu, kde shrnujete hlavní teze ročníkové práce.

(2) Posudek oponenta je specifickým druhem recenzního posudku, jehož účelem je hodnotit kvalitu odborného textu. Posudek spíše posuzuje, než kritizuje či chválí. Základním vodítkem pro posouzení ročníkové práce jsou Kritéria posuzování ročníkové práce uvedená v základních pokynech ke kurzu Ročníková práce.⁴ Pro bakalářskou

³ <http://aleph.nkp.cz/F/>

⁴ <https://elf.phil.muni.cz/elf2/>

a magisterskou diplomovou prací to jsou standardy prací uveřejněné na webových stránkách Ústavu pedagogických věd.⁵ Rozsah oponentského posudku by měl být jedna až dvě strany. Písemná verze posudku se odevzdává konzultantovi do daného termínu, elektronická verze se vloží do systému ELF. Autor ročníkové práce tak dostane posudek na svůj text několik dní dopředu, aby se mohl důkladně seznámit s hlavními body posudku a připravit se na obhajobu práce. Posudek vypracovaný studentem nemá rozhodující vliv na to, zda bude práce přijata či nikoliv.

Posudek by měl pokrýt tyto oblasti:

- a) relevantnost cílů práce s vlastním obsahem práce,
- b) formální náležitosti (např. řazení kapitol, struktura obsahu, číslování kapitol, počet znaků),
- c) citační norma,
- d) jazyková stránka textu,
- e) obsahová stránka textu (definování klíčových pojmů, znalost odborné literatury vztahující se k tématu, zodpovězení otázek z úvodních pasáží, logika výkladu, existence tenké červené niti prolínající se celým textem, použitá argumentace, propojení subkapitol, zapracování citací odborné literatury tvůrčím způsobem),
- f) tvůrčí zpracování tématu,
- g) finální stanovisko, zda-li práce vyhovuje a splňuje nároky kladené na daný typ textů.

Základním pravidlem je, že posudek oponenta je posudkem textu práce, nikoliv úsilí jeho autora či kvality přátelských vztahů mezi oponentem a autorem posuzovaného textu. Posudek by měl být vědecký, nikoliv kamarádský, a proto by se v textu neměly objevit pasáže podobné následujícím: „*Katka to napsala celkem dobře, i znaky snad taky odpovídají tomu, jak to mělo být. A má tam hodně literatury, a měla fakt těžký téma.*“

Posudek by tedy měl být veden v kriticko-přátelském duchu. Forma posudku je podobná formě recenze literárního či filmového díla, kde musí být pečlivě zdůvodněné veškeré argumenty. Nestačí tedy napsat, že je něco špatně, ale musíme zdůvodnit proč. Na konci posudku doporučujeme shrnout silné a slabé stránky posuzované práce. Pro inspiraci, jak se píšou dobré recenze, doporučujeme nahlédnout do časopisu *Studia paedagogica*, *Biograf* či *Pedagogika*.

Psaní posudku nahlížejte v neposlední řadě jako školení v hledání dobrých a slabých míst odborných textů. Abyste dobře psali odborné texty, musíte jich také hodně přečíst.

⁵ <http://www.phil.muni.cz/wupv/home/studium/pisemne-prace/pp/>

(3) **Vyjádření vedoucího práce** je třetím krokem obhajoby ročníkové práce. Nejedná se o posudek v písemné podobě, ale vedoucí ústně zhodnotí přednosti a slabiny ročníkové práce. Vedoucí práce může uvést na pravou míru oponentský posudek, což je nutné v případě, když oponent nadhodnocuje ročníkovou práci či její kvality opomíjí a zaměřuje se jen na nedohlédnutí. Vedoucí práce se vyjadřuje jak k výsledné podobě práce, tak také k průběhu konzultací a procesu psaní ročníkové práce.

(4) Čtvrtým krokem je vlastní **obhajoba** autora ročníkové práce. V průběhu obhajoby by se měl autor textu postupně vyjádřit ke všem námitkám a výtkám jak oponenta, tak vedoucího práce. Není nezbytně nutné se vyjádřit ke všem výhradám, ale je potřebné se vyjádřit k těm zásadním, se kterými doporučujeme obhajobu začít. Některé nedostatky je velmi obtížné jakýmkoliv způsobem obhajovat – například pokud je seznam literatury uvedený v jiném formátu, než je požadováno. V takovém případě je vhodnější chybu přiznat, než hledat viníka.

Ve všech ostatních případech je však vhodné, pokusit se vysvětlit Váš autorský záměr a Vaše možné neobratné či nepřesné vyjádření. Doporučujeme vést obhajobu spíše v duchu jemné diplomacie, než útoku na oponenta či odevzdání se negativnímu hodnocení. Opět platí, že tématem obhajoby nejste Vy, ale Vaše práce.

(5) **Otevřená rozprava** je vrcholem a zároveň finálním bodem obhajoby. Prostor je otevřen všem zúčastněným, kteří mohou položit jak vyjasňovací otázky, tak otázky kritické. Kromě oponenta a konzultanta práci nikdo nečetl, a proto budou otázky vycházet z doposud řečeného v průběhu obhajoby. Z tohoto důvodu se doporučujeme připravit na podobné otázky: Co Vás překvapilo? Jak Vás téma napadlo? Co bylo nejtěžší na této práci? Proč jste zvolil/a tento přístup, a ne přístup jiný? Jaké hlavní teorie vás během psaní ovlivnily? Co přesně znamenají jednotlivé osy v grafu XY?

Poslední rada zní následovně: Nikdy obhajobu nevzdávejte. Kvalitní text a dobrá obhajoba vždy znamenají úspěšné absolvování povinného kurzu.

JAK SE VYVAROVAT NEJČASTĚJŠÍCH CHYB PŘI PSANÍ PRÁCE

V následující části se zaměříme na to, jak se vyvarovat nejčastějších chyb které se vyskytují v textech ročníkových prací, a které bývají opakovaně předmětem obhajoby samotné. Domníváme se, že je vhodné nejenom ukázat základní vodítka pro úspěšné obhájení ročníkové práce, ale také základní chyby, kterých se autoři prací dopouštějí při samotném psaní ročníkové práce. Řeč proto nyní bude o samotném psaní textu.

Na následujících řádcích poskytneme **osm základních pravidel**, kterých by se autoři ročníkových prací měli držet, aby se vyvarovali neúspěšné obhajobě. Za pomoci ukázek z neúspěšně obhájených textů se pokusíme tato pravidla vysvětlit.

Nenahrávejte oponentovi neučesaným textem

Po přehlédnutí názvu práce je obsah prvním místem, kde spočine oko čtenáře. Na prvním místě je třeba ohlídat obsah práce. Samotný obsah, ani anotace a klíčová slova by neměly tvořit položku v obsahu. Úvod, závěr a literatura se nečíslovají. Doporučujeme také nepoužívat zkratky v názvech jednotlivých kapitol. Všechny ostatní části těla textu, jak kapitoly, tak subkapitoly by měly být číslovány.

Nedostatky ve formální úpravě mohou v posuzovateli vyvolat dojem, že autor práce nevěnoval psaní dostatek času, a proto bude velmi snadné najít i obsahové nedostatky. O to více kriticky pak oponent nahlíží tělo práce. Za zcela běžné se považuje, když text před odevzdáním zkontroluje po jazykové a formální stránce i někdo jiný, než jen samotný autor. Je však zapotřebí si na to při rozvržení plánu práce vymežit určitý čas.

Všechno přiznejte

Druhým pravidlem psaní je, že by měl být vždy a za všech podmínek jasný původ zveřejněných myšlenek. Není možné, aby byla úspěšně obhájena práce, která obsahuje pasáže podobné této:

„Po roce 1948 dostalo vzdělávání dospělých, především školské, významný impuls... Rozsah studia při zaměstnání byl značný. Maxima dosáhl počátkem 60. let: dospělí činili 22 % všech studujících středních škol a 37% všech studujících vysokých škol. V 80. letech představovali studující při zaměstnání na úrovni středního vzdělávání 13–15 % všech studujících, na úrovni vzdělávání vysokoškolského 20–24 %. Studium při zaměstnání představovalo „druhou šanci“.“

Z přesných číselných údajů si můžeme dovodit, že údaje pocházejí z odborného zdroje. Zásadní chybou je to, že daná publikace není citována. V akademické obci se ctí autorství intelektuálního výtvaru, a proto je nutné vždy uvést autora dané myšlenky. Pokud si jej nepamätujete, je lepší danou informaci neuvádět, protože opomenutí odkazu je rovno plagiátorství.

Plagiátorství je považováno za vážný prohřešek, a proto vždy jasně ukažte, kterou myšlenku daného autora citujete. Doporučujeme uvádět odkaz na citovaného autora vždy za danou myšlenkou, nikoliv na konce odstavce, ve kterém je citována nějaká idea. V následujícím příkladu není jasné, jestli autor ročníkové práce cituje všechny věty v daném odstavci, nebo jen poslední větu.

„Nesprávné hodnocení (příliš přísné a negativní, nebo naopak příliš měkké) negativně působí na prožívání žáků, na jejich psychickou odolnost, sebeúctu, na jejich motivaci k učení i na vztah ke škole celkově. Tyto pocity člověka mohou doprovázet až do dospělosti a ovlivňují pak jeho postoj k dalšímu vzdělávání i k sobě samému. Výzkumné šetření, ukázalo, že dobré hodnocení ve škole žáky motivovalo a měli později větší zájem o vzdělávání. Je zřejmé, že dobrý vztah k pozdějšímu vzdělávání se utváří již v raném věku dítěte. Učitelé svým postojem mohou ovlivnit to, zda dítě získá pozitivní nebo negativní vztah ke vzdělávání (Čaníková, 2005).“

Z tohoto vždy uvádějte odkazy na citované autory takovým způsobem, aby bylo jasné, která myšlenka či věta je dušením vlastnictvím jiného autora.

Využijte citace jiného autora do posledního písmene

Pravidlem číslo tři chceme poukázat na to, že nejlepší pro legální nabytí počtu znaků je komentování a interpretování citovaného zdroje. Následující ukázka je příkladem opaku.

„Základní cíle AIUTA jsou následující:

- *Podporovat základní a další růst U3V po celém světě*
- *Navazovat a udržovat kulturní a vědecké kontakty mezi členy*
- *Podporovat navazování styků v oblasti regionálních zájmů*
- *Koordinovat činnost mezi členy, zejména vzdělávání, studium a výzkum*
- *Poskytovat členům informační služby*
- *Spolupracovat s organizacemi“*

Doporučujeme proto neuvádět dlouhé pasáže plné odrážek, ale převyprávět daný text vlastními slovy. Každou citaci komentujte nejméně dvojnásobným množstvím vlastního textu. Svými slovy popište, o co v daném výtažku z jiné knihy jde, a jak danému textu

rozumíte. Převyprávění citace není nic složitého, a pokud jej nejste schopni vysvětlit vlastními slovy, raději citaci neuvádějte. Převyprávění cizího textu je ryzím intelektuálním výkonem. Při snaze převyprávět danou myšlenku si nejlépe uvědomíte její význam a tím i také smysl dané ideje v kontextu celého textu ročníkové práce.

Pokud není dodržováno pravidlo vytěžování citací z odborného textu, pak práce vypadá jako řazení citací za sebe. Z deseti jiných knih tak vzniká jedenáctý text, který je jejich kompilátem. Kapitola by nikdy neměla končit citací, ale vlastními slovy autora.

Nezvyšujte uměle počet znaků

Za nelegální postup je považováno to, když autor textu opisuje sáhodlouhé pasáže z odborné literatury bez jakéhokoliv vysvětlení. Jedná se o delší pasáže, které dovysvětlují nějaký jev uvnitř těla textu. Na místě je klást si otázku, zdali v textu nazvaném Univerzity třetího věku je nutné vysvětlovat všechny možné programy celoživotního vzdělávání dospělých, jako v následující ukázce.

„(Program Grundtvig – vzdělávání dospělých a další cesty k celoživotnímu učení je jedním ze tří nosných podprogramů programu SOCRATES. Zaměřuje se na podporu spolupráci v oblasti vzdělávání dospělých prostřednictvím zvyšování kvality a evropské dimenze, dostupnosti a přístupnosti celoživotního učení. Hlavní cílem je podpora evropské spolupráce v této oblasti prostřednictvím tvorby konkrétních produktů a výstupů v oblasti vzdělávání dospělých, rozšiřováním poznatků a výměnou zkušeností, zkvalitňování odborné přípravy osob působících v celoživotním vzdělávání a zvyšováním dostupnosti a přístupnosti vzdělávání dospělých.)“

Uvedený popis programu Grundtvig je podobný informacím uvedeným na mnoha webových stránkách, na které je třeba odkázat, místo kopírování velkých pasáží. Uvedený text je navíc uveden v závorkách, což vzbuzuje dojem, že do těla práce jaksi nepatří.

Chybou je také necitování zdroje původu.

Neopisujte již napsané

Cílem ročníkové práce je naučit se vypracovat vlastní text, který bude splňovat základní podmínky akademického psaní. Jejím cílem však není prokázat schopnost okopírovat text z internetu či jej najít v běžně dostupných knihách. Práce by měla být dokladem intelektuální námahy jejího autora, nikoliv námahy někoho jiného. Níže uvedená pasáž je proto nepřijatelná:

„Bílá kniha uvádí, že k tomu, aby mohl koncept celoživotního vzdělávání prakticky fungovat je třeba výrazné proměny vzdělávacího systému. Tuto změnu pak charakterizuje několika hlavními cíli:

- Zajistit spravedlivý přístup ke vzdělávacím příležitostem.
Tedy aby každý člen společnosti měl možnost svobodné volby vlastní vzdělávací dráhy a také mohl tuto dráhu měnit. Zdůrazňuje, že za nerovnosti ve společnosti nemohou být považovány pouze materiální rozdíly, ale je nutno brát v úvahu též socio-ekonomické a kulturní odlišnosti, které jsou často příčinou znevýhodnění.
- Umožnit maximální rozvíjení potenciálu každého jedince.
- Proměna tradiční školy“.

Citovaný příklad navíc ukazuje, že autor nemá jasno, o čem práce bude. Kopírování Bílé knihy, kde jsou obsaženy obecné principy či cíle školské politiky, nevede ke zvýšení kvality práce. Doporučujeme zaměřit se na nějaký konkrétní problém a teprve na základě jeho řešení se rozhodnout, zdali by daná pasáž měla být nedílnou součástí těla textu. Pokud ano, musí obsahovat správný odkaz a cizí text musí být patřičně vytěžen dvojnásobným komentářem.

Vyvarujte se prázdných floskulí

Zásadním znakem dobré ročníkové práce je jasnost a zřetelnost myšlenek. Práce by neměla obsahovat prázdné floskule či rádoby odborné fráze. Nejprve se podívejme na příklad z práce o motivaci k celoživotnímu učení.

„Ve světě přeplněném různými fluidními významy, neustálým a překotným rozvojem různých specializovaných odvětví a multimediální mnohostí, je přínosné uvažovat o takové proměně vzdělávacích soustav, jež by žáky vedla především ke kritickému odstupu a umožnila jim, aby na základě svých internalizovaných sebe-zkušeností a získaných postojů mohli intervenovat do svého sociálního světa a kulturního okolí.“

Na první pohled je ukázka plná odborných termínů, ale její smysl není příliš čitelný. Protože se mění svět, měla by se měnit i škola? Neměla by být škola naopak stále stejná, jako pevná základna kulturního dědictví. K čemu mají mít žáci kritický odstup? K sobě, škole či světu? Co to jsou „internalizované sebezkušenosti“? Proč by měli žáci intervenovat do svého sociálního světa a kulturního okolí?

Podobně u dalšího příkladu je vidět, že autor není schopen sdělit myšlenky jasně nebo se o to ani nesnaží.

„Různé vzdělávací aktivity jsou také organizovány v rámci různých sociálních programů, jako jsou programy řízené národními nebo místními orgány nebo neziskovými organizacemi, které však nejsou propojeny s aktivitami úřadů.“

Při psaní ročníkové práce byste měli mít na vědomí, že minimálně dva lidé (oponent a vedoucí práce) budou práci číst a budou se snažit porozumět významu textu. Co nám říká věta, že různé aktivity jsou organizovány v různých programech? Podobné fráze jsou zdrojem sémantického šumu, který vede v první řadě k nepochopení textu oponentem, a ve druhé řadě ke špatnému hodnocení.

Spolehejte se na experty

Na deseti stranách ročníkové práce není možné obsáhnout celou šíři pedagogických věd, ale je nutné se zaměřit jen na úzce vymezený kognitivní problém. Při jeho řešení je nezbytné obracet se je na ty zdroje, které pocházejí z pera odborníků na danou problematiku. Při vymezování některých klíčových termínů pro naši práci je užitečné nahlédnout do slovníků a encyklopedií, abychom je definovali. Je dobré zejména poukázat na to, že v určitých textech existují odlišná vymezení a patřičně to také vysvětlit. Pro další práci však na citování slovníků musíme zapomenout. Mohou poskytovat autorovi výchozí orientační bod, ale pro čtenáře nepřinášejí žádné prohloubení popisovaného problému, protože díky omezenému rozsahu slovníkového hesla nemohou zacházet do velkých detailů. Následující příklad by se proto v textu neměl objevit.

„Existují ústavy, které jsou schopny, a také tak činí, své možnosti k úspěšné aktivizaci starších lidí měnit. Naopak zde jsou i ty, které stagnují v podobě velmi nepodnětné pro činnost seniorů, nepřikládají takový důraz psychosociálním potřebám jako lékařská péči. „Máme ještě mnoho domovů, které se řídí výlučně lékařským modelem, a jsou tedy spíše nemocnicemi, kde se ošetřovatelky v bílém starají o nejnižší potřeby člověka, jako je jídlo, vyměšování a spánek. Mnoho zařízení se tak stává smutnými čekárnami na smrt, která bývá vykoupením.“ (Hartl, Hartlová, 2009)⁶ Proměna jednotlivých ústavů směrem k holistickému pojetí péče o seniory je však pomalá a vyžaduje finanční podporu, které se nedostává.“

Opírat se o slovníková hesla nestačí pro to, abychom jako začínající badatelé pochopili podstatu daného jevu. Správné pochopení problému vymezeného názvem práce je prvotním předpokladem pro to, abychom napsali dobrou ročníkovou práci. Teprve

⁶ Jedná se o citaci z psychologického slovníku.

poté, co jsme daný jev plně či alespoň do určité míry pochopili, budeme se potýkat s tím, jak naše pochopení tlumočit čtenářům. Zjednodušeně řečeno, to je cílem kurzu ročníková práce: porozumět určitému jevu a naše porozumění zprostředkovat čtenáři v podobě odborného textu. Proto je důležité obracet se na odborníky na dané téma, které nejlépe nalezneme skrze vyhledávání v Analytickém katalogu národní knihovny (viz výše). Nedoporučujeme se opírat o diplomové práce, protože ty mohou obsahovat velké množství zjednodušení ba dokonce i chyb.

Neradte všem

Odbornému textu nesluší jedna věc, která se často vyskytuje v pracích začínajících autorů. Tímto jevem je snaha autora radit různým cílovým skupinám: učitelům, rodičům, politikům, ale často i nespécifikovaně všem potenciálním čtenářům. Příkladem je následující citace z ročníkové práce:

„Vzdělávaný, a to v jakémkoliv věku, by si měl uvědomit, že dalším vzděláváním přispívá k rozvoji své osobnosti a vytváří předpoklady pro efektivnější plnění úkolů.“

Smyslem ročníkové práce není sestavit kuchařku či návod na nejlepší výchovu. Rady o tom, co by někdo měl či neměl dělat, proto raději vynechejte. Držte se raději vysvětlování, než normativních soudů (viz Průcha, 2002). Každý čtenář si navíc bude klást otázky po smyslu podobných polopравd. Je smyslem vzdělávání v jakémkoliv věku přispět k efektivnějšímu plnění úkolů? Nezní druhý příklad jako budovatelská fráze ze socialismu?

ZÁVĚREM

Osmdesát uvedených pravidel berte jako základní doporučení, jak se vyvarovat nejčastějším chybám při psaní ročníkové práce. Pro úspěšné obhájení práce je podstatný jak kvalitní text, tak také srozumitelně vedená obhajoba, jejíž základní kroky jsme vysvětlili v první kapitole.

Smyslem ročníkové práce je v první řadě naučit studenty základním pravidlům psaní odborného textu nikoliv jen na teoretické bázi, ale přímo na vlastním textu. Vlastní zkušenost při psaní je nenahraditelná. Vedlejším produktem psaní ročníkové práce je hlubší proniknutí pod povrch pedagogických věd skrze porozumění jednomu singulárnímu jevu. A to je možná pro celé studium daleko významnější, než se naučit základům psaní odborných textů.

LITERATURA

Hartl, P., & Hartlová, H. (2009). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.

Průcha, J. (2002). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.